

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ**

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Октомври 2008 година

Сектор за макроекономска политика

Скопје, декември 2008 година

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ОКТОМВРИ 2008 ГОДИНА

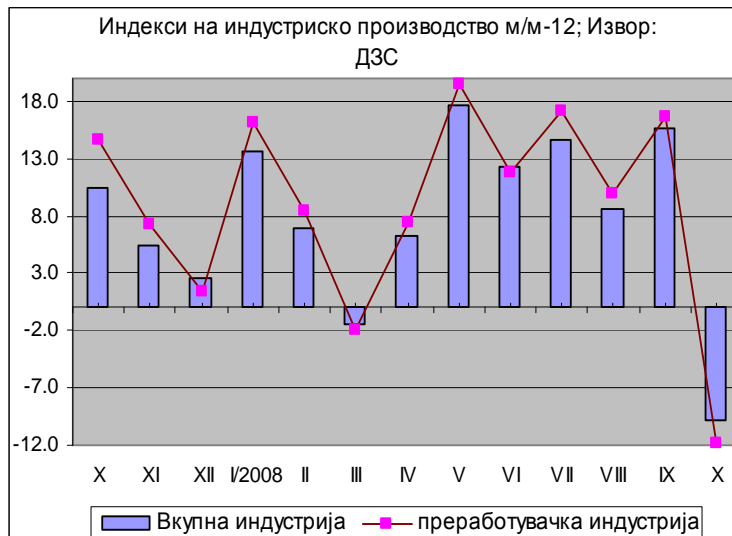
- **Намалување на индустриското производство од 9,9% на годишна основа**
- **Стабилизирање на инфлацијата на годишно ниво од 7,1%, со месечен раст од 0,7%**
- **Зголемен извоз на стоки (во евра) за 12,9% во периодот јануари-октомври 2008 година, со истовремен пораст на увозот на стоки за 29,8%**
- **Раст на приходите на Централниот буџет за 13,7% во периодот јануари-октомври од 2008 година, со истовремен раст на расходите за 15,5% (силен раст на капиталните расходи од 83,6%)**
- **Забавена динамика на кредитирањето во октомври 2008 година, но сепак силен раст од 39,6% на годишна основа, и пораст на вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор од 18,9%**
- **Продолжен тренд на намалување на бројот на регистрирани невработени во Агенцијата за вработување, кој во октомври изнесува 343.051 лица**

1. Реален сектор

1.1. Во октомври 2008 година, индустриското производство забележа намалување на годишна основа од 9,9%, поради случувањата во светската економија, односно светската финансиска криза.

Анализата на индексот на физичкиот обем на индустриското производство на

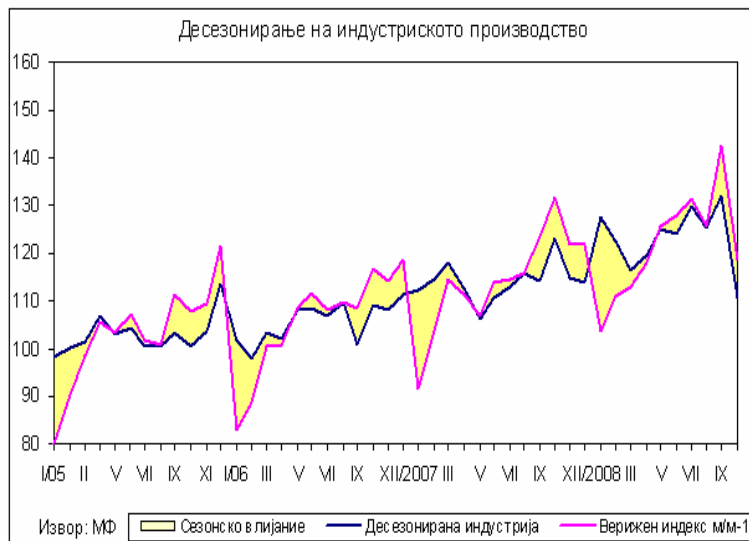
годишна основа
укажува дека
негативните резултати
во октомври се должат
на намалената
активност во дури 15
гранки од вкупно 24
индустриски гранки.
Како една од главните
причини за ваквата
динамика во
производството е
слабата активност во
секторот на основни
метали, каде е
регистраан годишен
пад од 37,6%, во

производството на облека со пад од 23,9%, во производството на метални производи во метало-преработувачката фаза, освен машини и уреди со пад од 48,4%, производство на машини и уреди, неспомнати на друго место со пад од 34,4%, производството на електрични машини и апарати, неспомнати на друго место со пад од 23,9%, и други. Намаленото производство се должи на намалената надворешна побарувачка поради глобалната рецесија, имајќи во предвид дека голем дел од ова производство е наменето за извоз.

Индексот на индустриското производство на месечна основа забележа намалување за 16,9%.

Намалената месечна активност предизвика и намалување на кумулативниот индекс на индустриското производство, кој во периодот јануари-октомври 2008 година е повисок за 8,1%, во споредба со истиот период од претходната година (намалувањето во однос на септемврскиот индекс изнесува 2,3 процентни поени).

Ефектите од падот на цените на светските берзи, прва ги почувствува металуршката индустрија. Драматичниот пад на цените на металите ги доведе компаниите од оваа индустрија во незавидна позиција. Овие компании

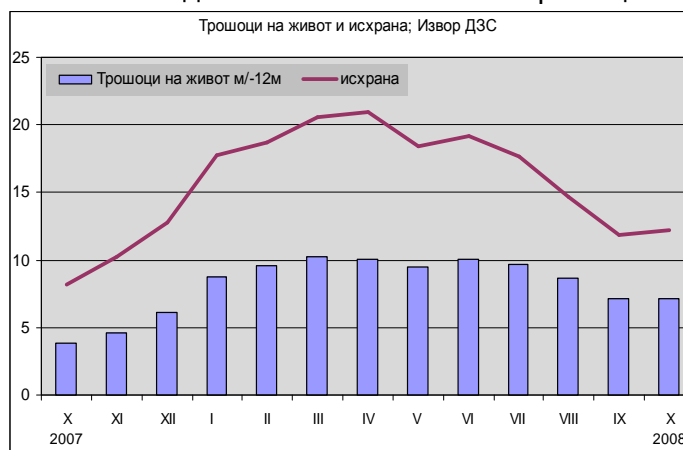
генерално се извозници на светските пазари, па нивното намалено производство автоматски значи и помал извоз. Сепак, намаленото производство секако ќе биде придружено со помал увоз на сировини за преработка, па оттука ефектот врз нето извозот не би можел со сигурност да се предвиди.

Според очекувањата на менаџерите на претпријатијата, тековната економска состојба на претпријатијата во октомври 2008 година, е оценета како многу неповолна во однос на претходните месеци. Просечното искористување на капацитетите на претпријатијата во октомври 2008 година, во однос на претходниот месец е намалено за 3,9 процентни поени и изнесува 63%. Најголемо влијание на ограничувањето на обемот на производството во октомври 2008 година имаат следниве фактори: недоволната домашна побарувачка со 15,8%, странската побарувачка со 13,2%, неизвесното економско опкружување со 11,0%, и финансиските проблеми со 10,8%.

1.2. Во периодот јануари-октомври 2008 година, цените на стоките за лична потрошувачка, мерени преку индексот на трошоци на живот, се зголемија за 9,0% во однос на истиот период од претходната година.

Трошоците на живот во октомври 2008, во споредба со октомври 2007 година, се зголемија за 7,1%. Растот главно се должи на зголемените трошоци за исхрана од 12,2%, ресторани и хотели 10,7%, услуги 6,1%, тутун и пијалаци 4,3%, домување 7,7%, стан (станарина, вода и услуги) 5,7% итн.

Индексот на трошоците на живот во октомври 2008 година во споредба со септември 2008 година е повисок за 0,7%.

Вредноста на потрошувачката кошница за

исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство за октомври 2008 година, пресметана врз основа на цените на мало, изнесува 12.242 денари и во однос на претходниот месец е повисока за 2,3%.

Во октомври 2008, индексот на цените на мало забележа понизок раст на годишна основа во споредба со индексот на трошоци на живот. Така, индексот на цени на мало во октомври 2008 година забележа зголемување од 5,7% во однос на октомври 2007. На кумулативна основа, во периодот јануари-октомври, цените на мало се повисоки од 7,4%. Зголемување на цените е евидентирано во групата на земјоделски производи од 21,6%, прехранбените производи од 17%, индустриско-прехранбени производи од 15,8%, и стоки од 9,8%.

1.3. Во октомври 2008 година, на светските берзи е забележано намалување на цените на најголемиот дел од металните и прехранбените производи.

Во октомври, цената на нафтата на светската берза се намали за 26,4% во однос на претходниот месец, и достигна 72,84 долари за барел. Споредено со октомври од претходната година, цената на нафтата е намалена за 12,1%.

Во рамки на металните производи, никелот, како производ со високо учество во македонскиот извоз, забележа месечен пад на цената од 31,8% и достигна цена од 12,140 долари за еден метрички тон (\$/мт).

Во овој период, веќе петти месец по ред, стабилни останаа цените на челикот и челичните лимови.

2. Надворешен сектор

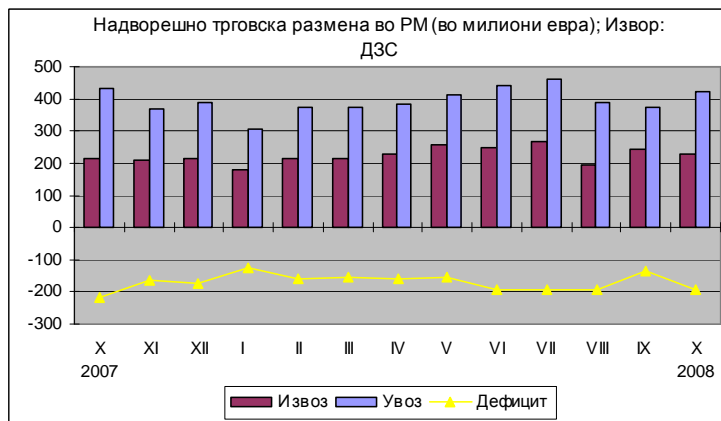
2.1. Во периодот јануари-октомври 2008 година, вкупната надворешно-трговска размена (изразена во евра), забележа пораст од 23,1% во однос на истиот период минатата година.

Притоа, физичкиот обем на извозот е зголемен за 4,9%, а неговата вредност достигна 2.287,2 милиони евра, што претставува пораст од 12,9%.

Зголемувањето на количинскиот увоз на стоки изнесува 6%, а

неговата вредност изнесува 3.939,6 милиони евра, или пораст од 29,8%. При вакви движења, дефицитот во размената остварен во десетте месеци од оваа година, пред се, поради поинтензивниот вредносен пораст на увозот од извозот, забележа пораст од 63,5% (642,2 мил. евра) во однос на истиот остварен до крајот на октомври минатата година и изнесува 1.652,5 милиони евра. Зголемениот дефицит во овој период од 2008 година, во поголем дел се должи на порастот на негативното салдо во размената на енергија (268,3 мил.евра), односно вредносно зголемениот увоз на нафта и производи од нафта (57,9%) и електрична енергија (40%).

Значајно учество (21,9%) во продлабочувањето на трговскиот дефицит има и намалувањето на позитивното салдо на размената кај железо и челик за 140,9 милиони евра во десетте месеци од оваа година, во однос на истиот период од минатата година. Истовремено, 10,8% од зголемениот дефицит се должи на порастот на увозот на друмските возила за 37,2% или 69,3 милиони евра.

Увоз на нафта и производи од нафта*)				
	I-X 2007	I-X 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
кг	1.031.859.961	1.082.763.994	50.904.033	4,9
ЕУР	361.854.051	571.394.361	209.540.310	57,9
\$	489.969.455	861.271.399	371.301.944	75,8

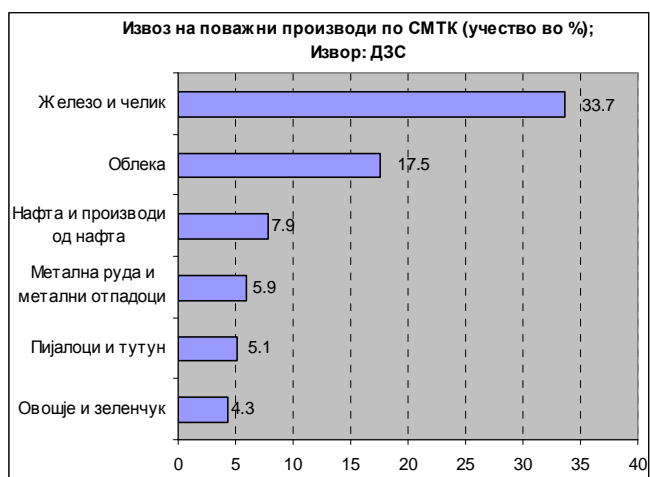
*)Претходни податоци

Увоз на електрична енергија*)				
	I-X 2007	I-X 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
MWh	2.582.290	2.606.154	23.864	0,9
ЕУР	147.021.563	205.781.890	58.760.327	40,0
\$	203.599.447	308.914.560	105.315.113	51,7

*)Претходни податоци

2.2. Главни групи производи (според СМТК) со најголемо учество во извозот во овој период се: железо и челик со 33,7%, облека 17,5%, нафта и производи од нафта 7,9%, метална руда и метални отпадоци 5,9%, пијалаци и тутун 5,1%, овошје и зеленчук 4,3%. Овие шест групи производи сочинуваат 74,3% од вкупниот извоз на државата.

Најголем дел од кумулативниот увоз на стоки во десетте месеци отпаѓа на: нафта и производи од нафта

Извоз на железо и челик *)				
	I-X 2007	I-X 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
,000Т	940,1	889	-51,3	-5,5
Мил. ЕУР	774,6	772	-3,0	-0,4
Мил.\$	1.047,0	1.165	118,3	11,3

*)Претходни податоци

Увоз на железо и челик*)				
	I-X 2007	I-X 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
,000Т	794,6	819,2	24,6	3,1
Мил. ЕУР	329,2	467,1	137,9	41,9
Мил.\$	445,6	767,8	322,2	72,3

*)Претходни податоци

(571,4 мил. евра), железо и челик (467 мил. евра), друмски возила (255,6 мил. евра), текстилни предива и слично (254,9 мил. евра), електрична енергија (205,8 мил. евра), метална руда и метални отпадоци (160,5 мил. евра), индустриски машини и делови (116,7 мил. евра) и друго.

2.3. Гледано по региони, во десетте месеци од 2008 година, Европската унија (ЕУ 27) има доминантно учество во вкупната надворешно-трговска размена од 51,9% (извоз на стоки 59,8% и увоз на стоки 47,4%). Извозот во Европската Унија е поголем за 2%, а увозот бележи поинтензивен пораст од 23%, во однос на истиот период од 2007 година. Во анализираниот период, јануари-октомври 2008 година, 91,7% од трговскиот дефицит на земјата е остварен во трговската размена со Русија, Швајцарија, Кина, Полска, Турција, Украина, Бразил, Словенија и Индонезија.

2.4. Гледано по валутна структура, еврото станува се по доминантно, при што 73,6% од надворешно-трговската размена е реализирана во евра и во однос на истиот период минатата година претставува пораст од 3,6 процентни поени (п.п.). На страната на извозот и увозот, еврото е застапено со 77,7% и 71,6%,

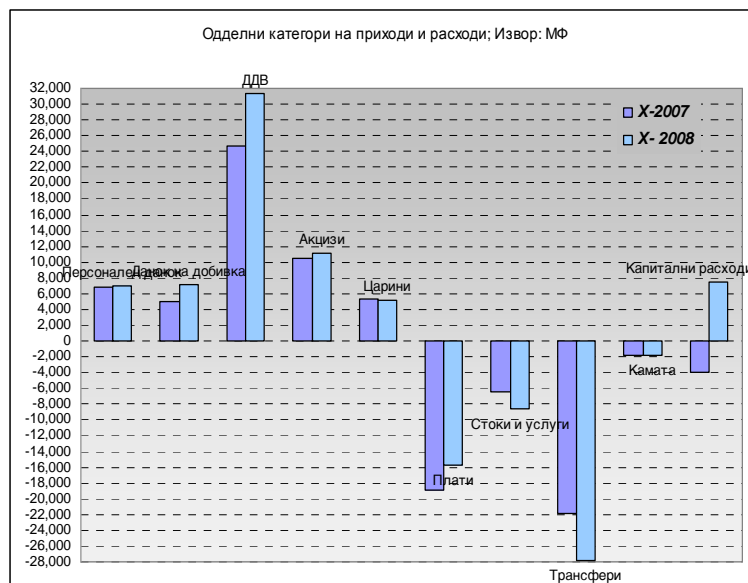
соодветно и во однос на истиот период лани, претставува поинтензивен пораст кај извозот за 6,9 п.п., а кај увозот 1,6 п.п..

3. Фискален сектор

3.1. Во периодот јануари-октомври 2008 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 72.797 милиони денари (19,1% од БДП), што претставува зголемување од 13,7% во однос на истиот период од минатата година. Ваквото зголемување на приходите се должи на зајакнатата економска активност и подобрената наплата на даночните приходи, а делумно и поради зголемувањето на потрошувачката, што особено се одразува кај приходите од индиректните даноци. Висок раст е оставрен и кај неданочните приходи поради исплатата на дивидендата од Телеком.

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 63.946 милиони денари, што претставува зголемување од 10,3% во однос на истиот период минатата година.

Учеството на ДДВ во вкупните даночни приходи во десетте месеци од 2008 година изнесува 48,9%, а на акцизите 17,4%, при што, од овие два даноци се остварени приходи од 42.436 милиони денари, односно 2/3 од вкупните даночни приходи, (11,1% од БДП). Гледано по одделни категории, приходите од ДДВ забележаа значаен пораст од 26,9%, акцизите од 6,9%, данокот на добивка од 44,3%, односно досега остварени се 79,8% во однос на ребалансираниот план (иако со намалена стапка од 10%). Приходите од царина се остварени речиси на исто ниво (помалку само за 0,2%), додека приходите од персоналниот данок се зголемени за 1,9% споредено со истиот период лани и покрај намалената и унифицирана даночна стапка од 10%. Неданочните приходи се зголемени за 44,3% во однос на истиот период минатата година, најмногу поради исплатата на дивидендата од Телеком за 2007 година, во износ од 3.784 милиони денари.

3.2. Во периодот јануари-октомври 2008 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваат 61.229 милиони денари (16,2% од БДП), што е повеќе за 15,5% во однос на истиот период од 2007 година.

Во структурата на реализираните вкупни расходи тековните расходи (53.819 милиони денари) учествуваат со 87,9%, додека капиталните расходи забележуваат учество од 12,1%.

Најголеми расходни ставки се трансферите (27.790 милиони денари) и платите и надоместоците (15.729 милиони денари). Во вкупните расходи на

Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваат со 25,7% и во однос на истиот период лани се намалени за 16,5%.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 8.566 милиони денари, односно имаат поголемо остварување во споредба со 2007 година за 32,8%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 27,5% повеќе средства споредено со истиот период 2007 година и претставуваат најголема расходна ставка, односно учествуваат со 45,4% во вкупните расходи (7,3% од БДП). Ваквото остварување се должи во дел и на фактот дека во дотациите до единиците за локална самоуправа се трансферира дел од данокот на додадена вредност, а се зголемува и бројот на единици за локална самоуправа, кои преминаа во втората фаза на децентрализација, при што се исплаќаат блок дотациите на 62 општини за финансирање на пренесените надлежности (средствата за исплата на плати и надоместоци на вработените во локалните јавни установи и материјалните трошоци). Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 8.058 милиони денари, или за 384 милиони денари помалку (4,5% намалување). Каматите се реализирани во износ од 1.734 милиони денари, што е помалку за 8,2% во споредба со 2007 година.

Средствата за капитални расходи изнесуваат 7.410 милиони денари, што е речиси двојно зголемување (83,6%) во споредба со истиот период 2007 година (2,0% од БДП).

3.3. Оттука, во периодот јануари-октомври 2008 година, остварен е суфицит на Централниот Буџет од 11.568 милиони денари (3,0% од БДП), додека суфицитот на консолидираниот буџет изнесува 11.000 милиони денари (2,9% од БДП).

4. Монетарен сектор

4.1. Во октомври 2008 година, примарните пари¹ покажуваат пораст од 19,2% на годишна основа (19,4% во септември), што во услови на незначително зголемување на нивото на готовите пари во оптек од 0,2%, целосно е резултат на засилениот пораст на вкупните ликвидни средства на банките од 38,5%.

На месечна основа примарните пари забележаа пораст од 4,2% кој се должи на пораст на двете компоненти, зголемување на вкупните ликвидни средства на банките од 11,2% и зголемувањето на готовите пари во оптек од 0,3%.

Во октомври 2008 година, во услови на тендер на износи, каматната стапка на благајничките записи го задржа нивото од 7%.

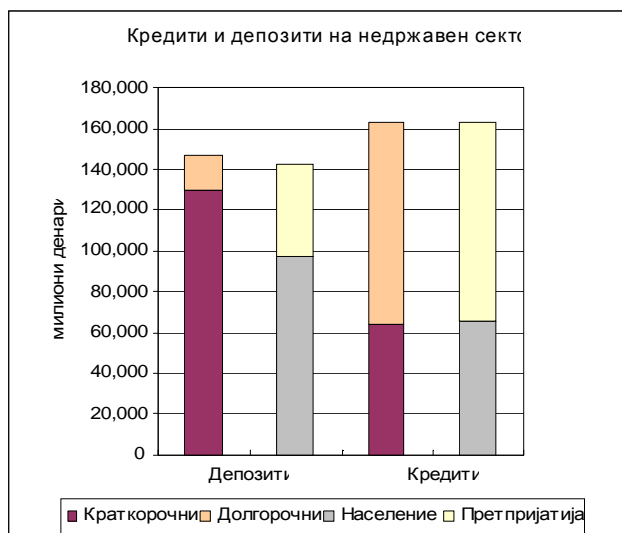
Каматните стапки на државните хартии од вредност изнесуваат 7,57% за три месечните државни записи, 7,86% за шест месечните, 7,99% за дванаесет месечните државни записи и 8,25% за двегодишните државни записи.

Во октомври, во услови на тендер со каматни стапки за три месечните и шест месечните и тендер на износи за двегодишните државни записи, се одржаа две аукции за три месечните државни записи, една аукција за шест месечните државни записи и една аукција на двегодишните државни записи.

¹ Примарните пари се пресметани како збир од готовите пари во оптек, готовината во благајна и сметките на банките вклучително задолжителната резерва на девизните депозити.

4.2. Вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор² бележи забавен раст од 18,9% во однос на минатата година (наспроти 22,2% во септември 2008 година). Прв пат ова година на месечна основа вкупните депозити се пониски за 0,9%, како резултат на намаленото штедење на населението и намалените депозити на претпријатијата.

Во октомври 2008 година, денарските депозити бележат пад од 0,6% на месечно ниво, додека девизните депозити остварија засилен пад од 2,0%. На годишно ниво, денарските и девизните депозити остварија пораст од 14,5% и 22,7%, соодветно.

Од аспект на секторската структура, заштедите на корпоративниот сектор се намалени за 2,3% на месечно ниво, додека заштедите на населението регистрираат намалување од 0,7%. Во однос на минатата година, депозитите на населението и претпријатијата се повисоки за 15,6% и 23,5%, соодветно.

Анализата на рочната структура за октомври, на годишна основа, покажува раст на краткорочните и на долгорочните депозити од 13,9% и 78,9%, соодветно. На месечна основа, краткорочните депозити се намалени за 0,2%, а долгорочните се зголемени за 10,9%.

4.3. Во октомври 2008 година се забележува зголемување на растот на кредитите кон приватниот сектор. Месечниот пораст на кредитите од 1,9% произлегува главно од зголеменото кредитирање на корпоративниот сектор. Во однос на минатата година, кредитниот раст бележи засилување и изнесува 39,6% (наспроти 38,4% во септември).

Месечниот пораст на кредитите на населението во октомври е речиси со ист интензитет и изнесува 2,3%, а кредитите на претпријатијата регистрираа поблаг пораст од 1,7% (наспроти 2,9% во септември). На годишна основа, пласманите на населението и претпријатијата се зголемија за 46,3% и 35,5%, соодветно.

Во рамки на кредитите на претпријатијата, на годишна основа се забележува поблаг пораст на краткорочните и долгорочните кредити на претпријатијата, од 33,7% и 37,0%, соодветно. На месечна основа, краткорочните кредити на претпријатијата забележаа намален пораст од 0,8%, додека долгорочните кредити се повисоки за 2,5%.

Од аспект на валутата, денарските кредити (кои ги вклучуваат и кредитите со валутна клаузула) бележат пораст од 41,5% на годишно ниво. Девизните кредити бележат пораст од 33,7% на годишна основа. Во однос на минатиот месец, денарските пласмани се зголемени за 2,3% и имаат доминантен придонес во вкупниот кредитен раст. Девизните кредити се повисоки за 0,7%.

4.4. Во октомври 2008 година, просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити остана непроменета и изнесува 9,7%. Просечната каматна стапка на девизните кредити забележа пораст од 0,2 п.п. во однос на

²

Вкупниот депозитен потенцијал ги вклучува немонетарните и квази депозитите.

минатиот месец и изнесува 8,3%. Во однос на минатата година се забележува релаксирање на каматните услови на банките, односно просечната каматна стапка на денарските и девизните кредити остварија пад од 0,5 п.п. Меѓу банките, анализирано според големината, големите банки имаат најниска пондерирана активна каматна стапка, 8,9% за денарски и 8,3% за денарски кредити.

Пасивната каматна стапка на денарските депозити во октомври 2008 година регистрира пораст од 0,1 п.п. на месечно ниво и изнесува 6,2%, додека на годишна основа истата бележи зголемување од 1,1 п.п. Просечната каматна стапка на девизните депозити е зголемена во однос на минатиот месец за 0,2 п.п. и изнесува 2,7%, а на годишна основа бележи пораст од 0,7 п.п.

4.5. Бруто девизните резерви во октомври 2008 година изнесуваат 1.673,2 милиони евра и во однос на декември 2007 година остварија пораст од 9,8%. На месечно ниво, истите бележат пад од 0,9%, во услови на нето купопродажба на девизниот пазар од 10,0 милиони евра и продажба на 21,0 милиони евра, па нето ефектот од девизните трансакции е негативен.

5. Социјален сектор

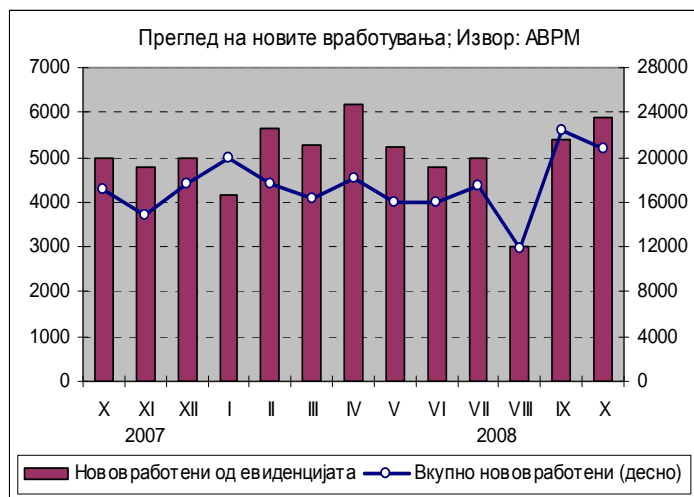
5.1. Во периодот јануари-октомври 2008 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија регистрирани се вкупно 176.364 засновани нови работни односи (неопределено време, определено и сезонски), што претставува зголемување од 10,9% споредено со истиот период од претходната година. Притоа, 42,2% од новите вработувања се однесуваат на неопределено време, додека останатиот дел се однесува на определено време и вршење сезонски работи.

Во текот на месец октомври засновани се нови 20.690 работни односи, од кои 28,5% се од регистарот на Агенцијата, и тие претставуваат 49,3% од вкупниот одлив од Регистарот. Како прилив во Агенцијата се регистрирани 11.297 лица, од кои 45,7% се лица на кои им престанал работниот однос.

Како резултат на ова, забележано е намалување на невработеноста за 641 лица, односно 0,2% споредено со

претходниот месец. Така, во октомври 2008 година бројот на невработени изнесува 343.051 лица, од кои 71.638 (20,9%) се изјасниле дека се пријавуваат само за остварување на правото на здравствено осигурување, а останатите активно бараат работа. Во однос на истиот месец од минатата година, бројот на невработените лица е намален за 4,7%.

Најголем процент од невработените, односно 66,7% се од урбани средини (градско население), а 57,9% се мажи. Анализирано според степенот на образование, поголемиот дел, односно 51,7% од невработените се неквалификувани или полуквалификувани, додека 7% имаат вишо или

повисоко ниво на образование. Гледано според возрасните групи, најголемиот дел од невработените (60,2%) припаѓаат во категоријата 25-49 години. Имено, 82,4% имаат статус на невработени една година или повеќе.

5.2. Во октомври 2008 година, во Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се евидентирани 271.856 пензионери, што претставува годишно зголемување од 0,5%.

За исплата на пензии, во овој месец се потрошени 2.570,7 милиони денари, што претставува 52,9% од вкупните социјални трансфери во владиниот Буџет. Имено, заклучно со октомври, 6% од проектираниот БДП се троши за оваа намена.

Во октомври 2008 година вредноста на просечната пензија изнесуваше 9.548 денари, што на годишно ниво претставува пораст од 21,6%. Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена нето плата во септември 2008 година (последен расположлив податок) изнесува 56,6%, што претставува намалување од 3,3 п.п. споредено со претходниот месец, како резултат на порастот на платите во септември.

5.3. Бројот на корисници на социјална парична помош во септември (последни расположливи податоци) изнесува 57.591 домаќинства, што претставува благо зголемување споредено со претходниот месец.

Притоа, за исплата на социјална парична помош се потрошени 133,7 милиони денари. За помош по основ на туѓа нега, во септември се потрошени околу 80 милиони денари за 20.134 лица, што претставува годишно намалување од 10%. Како корисници на постојана парична помош во овој

месец се регистрирани 5.189 лица и за нив се потрошени 18 милиони денари, додека здравствена заштита користат 5.212 лица, за што се потрошени 4,2 милиони денари. Вкупните исплати за социјална помош претставуваат 4,9% од вкупните реализирани социјални трансфери во септември.

5.4. Во периодот јануари–септември 2008 година (последни расположливи податоци) споредено со истиот период од 2007 година, забележан е пораст на просечната номинална и реална нето плата за 10,4%, односно 1,0%.

Во септември 2008 година просечната месечна нето-плата по вработен изнесуваше 16.886 денари, што претставува двоцифрен раст од 12,1% на годишна основа, додека на месечна основа растот изнесува 6,7%, што се должи на зголемените плати во секторот јавна управа и одбрана (за 13,3%), образованието (за 9,5%) и секторот здравство и социјална работа (за 8,4%). Процентот на невработени кои не примиле плата изнесува 8,3%, и е за 3,3 процентни поени понизок од септември 2007 година.

